

лідком зменшення даних коефіцієнтів з 0,648 та 0,536 у 2008 р. до 0,642 та 0,555 у 2010 р. Саме цей аспект фінансового-господарської діяльності потребує підвищеної уваги з тим, щоб не допустити погіршення фінансового стану підприємства-позичальника в майбутньому. Отже після проведення комплексної оцінки ПСП «Орач» ми можемо стверджувати, що клас кредитоспроможності є найвищим, а також оцінка фінансового стану має найвищий показник.

Висновки. Фінансова звітність підприємства є невід'ємною складовою бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів за звітний період. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності, рух грошових коштів підприємства. Проте для комплексного оцінювання фінансового стану підприємства доцільно проводити рейтингове оцінювання спроможності підприємством погашення кредиту.

Література.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996 – XIV (зі змінами та доповненнями від 02.12.2010 р.) // www.rada.gov.ua.
2. Кононенко О.М. Аналіз фінансової звітності / О.М. Кононенко – Харків: Фактор, 2008. – 208 с.
3. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 680 с.

УДК 637.134:338.432

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА І МОЛОКОПРОДУКТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Богомол С.Ю., ст. викладач

Полтавська державна аграрна академія

Здійснено дослідження сучасного стану молокопродуктового підкомплексу в Україні, з'ясовано особливості його розвитку в умовах ринку. Запропоновано основні напрями підвищення конкурентоспроможності виробництва молока та молочної продукції.

Research of the modern state of suckling industry is carried out in Ukraine, the features of her development are found out in the conditions of market. Basic directions of increase of competitiveness of production of milk and suckling products are offered.

Постановка проблеми. Молоко та продукти його переробки – високоцінні продукти харчування, які визнані стратегічно важливими у гарантії продовольчої безпеки країни. Молочна продукція є супутнім компонентом при виробництві різноманітних товарів харчової промисловості. Однак за період 1990-2010 рр. діяльність молокопереробних підприємств визначається рядом кризових тенденцій, пов'язаних, насамперед, із наростаючим дефіцитом сировини, зростанням цін на молочну продукцію при одночасному зниженні платоспроможного попиту населення, формуванням несприятливої кон'юнктури світового ринку молокопродуктів. Ефективний розвиток моло-

копереробної галузі безпосередньо залежить від стану молочного скотарства, у якому на сучасному етапі спостерігаються негативні тенденції.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Особливості виробництва молока та молочних продуктів розглядали такі вчені, як Н.С. Белінська, П.С. Березівський, С.В. Васильчак, П.І. Гайдуцький, Т.Г. Дудар, С.Р. Камілова, Т.Л. Мостенська, П.Т. Саблук та інші. Однак недостатньо розглянуте питання подальших шляхів розвитку молокопродуктового підкомплексу, формування стратегій, які б дозволили не лише утримати ринкову позицію, а й максимізувати конкурентні переваги.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз виробництва молочної сировини та молокопродуктів для обґрунтування шляхів підвищення їх конкурентоспроможності та визначення стратегічних напрямків розвитку молокопродуктового підкомплексу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна криза в аграрному секторі супроводжується значним зменшенням поголів'я корів, зниженням продуктивності худоби, зростанням собівартості продукції молочного скотарства. В результаті обсяги виробництва та споживання молока та продуктів його переробки з року в рік скорочуються та, як наслідок, знижується ефективність та конкурентоспроможність вітчизняного молочного скотарства [4, с. 126].

Розвиток виробництва молочної продукції залежить від обсягу виробництва молока та стану тваринництва в країні. Проаналізуємо динаміку виробництва молока в Україні за категоріями господарств (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва молока в Україні за категоріями господарств, 2003-2009 рр. (тис. тонн) [1]

Показники	Роки							2009 р. у % до 2003 р.
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Господарства всіх категорій	13700	13700	13700	13300	12300	11800	11600	84,7
Сільськогосподарські підприємства	2600	2400	2500	2400	2100	2000	2100	80,8
Фермерські господарства	76,6	83,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	130,5
Господарства населення	11000	11200	11100	10800	10100	9700	9400	85,5

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що за 2003-2009 рр. обсяг виробництва молока в Україні скоротився на 2,1 млн. тонн (15,3 %), в тому числі у сільськогосподарських підприємствах на 0,5 млн. тонн (19,2 %), у господарствах населення – на 1,6 млн. тонн (14,5 %), що пов'язано зі скороченням поголів'я корів. Зниження кількості молочного стада спостерігається як у приватному секторі, так і в сільськогосподарських підприємствах, що є наслідком втрати інтересу до утримання молочних тварин усіма категоріями господарств через щорічне подорожчання кормів, паливо-мастильних матеріалів та електроенергії, недосконалий механізм дотування сільськогосподарських товаровироб-

ників за рахунок повернення ПДВ та недостатню державну підтримку молочного тваринництва.

Товарність молока на сільськогосподарських підприємствах становить 80 %, тоді як особисті селянські господарства на споживчому ринку або переробним підприємствам реалізують близько половини виробленого молока, решта – залишається в товаровиробників для внутрішньогосподарського споживання. Переробні підприємства не зацікавлені закуповувати молоко з приватного сектору за ринковими цінами. Великотоварні ферми постачають більші обсяги молочної сировини вищої якості, тому мають і кращу ціну – в середньому, вдвічі вищу, ніж господарства населення. На сьогодні недосконалою залишається організація приймання молока від населення. Для покращення ситуації із реалізацією молока з приватних дворів в Україні створюють і обладнують молокоприймальні пункти, організують доставку молока від селянських господарств до молокоприймальних пунктів із залученням транспортних засобів місцевих жителів, тари й інвентарю молокозаводів. За своїми розмірами і технічними можливостями господарства населення неспроможні використовувати досягнення науково-технічного прогресу, зокрема, прогресивних машинних технологій, селекції, племінної справи, не можуть забезпечити високої віддачі земельної площі і високого рівня продуктивності праці. Тому орієнтація на дрібних виробників молока в перспективі є помилковою. На місце розрізнених видів аграрної діяльності в українське село повинно прийти інтегроване промислове виробництво [2, с. 3].

Зменшення обсягів виробництва молока спричинює посилення конкуренції серед молокопереробних підприємств на ринку молочної сировини та зростання закупівельної ціни молока.

Проаналізуємо зміни у виробництві молочних продуктів за 2003-2009 рр. в Україні за допомогою табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка виробництва молочної продукції в Україні,
2003-2009 рр. (тис. тонн) [1]**

Показники	Роки							2009 р. у % до 2003 р.
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Молоко оброблене рідке	645	716	864	820	863	808	770	119,4
Вершки жирністю більше 8 %	9,9	23,6	21,2	14,0	14,6	18,4	16,0	161,6
Масло вершкове	372	116	120	104	100	84,8	74,7	20,1
Спреди та суміші жирів	-	53,0	80,3	71,1	83,8	81,8	72,3	x
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	57,7	71,3	83,5	93,2	92,6	91,9	84,8	147,0
Сири жирні	173	224	274	217	246	236	228	131,8
Продукти кисломолочні	427	467	499	524	432	532	492	115,2

Як свідчать дані табл. 2, у 2009 р. порівняно з 2003 р. обсяг виробництва молокопродуктів в Україні збільшився наступним чином: молока оброблено-

го рідкого – на 125 тис. тонн (19,4 %), вершків – на 6,1 тис. тонн (61,6 %), жирних сирів – на 55 тис. тонн (31,8 %), кисломолочних продуктів – на 65 тис. тонн (15,2 %). Значно скоротився обсяг виробництва масла – на 287,2 тис. тонн (19,4 %), що можна пояснити розширенням обсягу виробництва товарів-замінників – спрейдів та жирових сумішей, які є дешевшими і користуються більшим попитом на ринку.

Вплив кризових явищ молокозаводи відчували на початку 2009 року, який характеризувався зменшенням попиту населення на продукцію високого цінного сегменту у зв'язку із зменшенням купівельної спроможності населення. Це позначилося на споживанні окремих видів кисломолочної продукції та сирів, виробництво яких у передкризовий період було найвигіднішим. Виробниче обладнання підприємств дозволяло переорієнтуватися на виробництво більш дешевої молочної продукції, попит на яку, як продукцію першої необхідності, зберігся. Проте прибутків, отриманих від її реалізації, не вистачає для обслуговування наявних боргових зобов'язань.

У 2010 р. ситуація у молочному напрямі дещо стабілізувалася. За даними Державного комітету статистики, у 2010 р. на переробні підприємства України надійшло молока на 51,4 тис. тонн більше, ніж у 2009 р. Середня ціна реалізації молока порівняно з 2009 р. зросла на 55,6 % і склала 2938,7 грн. за 1 тонну [1]. Разом з тим підвищились показники виробництва молочної продукції: збільшився обсяг виробництва вершків на 23,0 %, молока обробленого рідкого – на 6,8 %, морозива – на 6,3 %, масла вершкового – на 6,2 %, молока і вершків сухих – на 2 %.

З метою наближення виробництва молочних продуктів в Україні до європейських стандартів, відбувається поступове переоснащення підприємств галузі шляхом реструктуризації і модернізації наявних виробничих фондів та впровадження нових технологій. Як приклад, можна навести лідерів галузі: ЗАТ “Пирятинський сирзавод”, ВАТ “Шосткинський міськмолкомбінат”, ДП “Гадячсир”. Підприємства відвідують виставки західних країн, переймають досвід сучасного, ефективного виробництва, вкладають кошти у розвиток власного виробництва, здійснюють впровадження міжнародних систем “ISO, НАССР” [3, с. 112].

Найбільш впливовими на сьогодні на українському ринку молока та молочних продуктів є компанії Юнімілк Україна (ТМ “Био-Баланс”, “Галактон”, “Кремез”, “Простоквашино”, “Украинское”), Милкиленд-Україна (ТМ “7-я”, “Добряна”, “Коляда”) та Вімм-Білль-Данн Україна (ТМ “Весельй молочник”, “Домик в деревне”, “Слов’яночка”). У 2009 р. сумарна частка трьох найбільших компаній галузі на ринку становила 22 %, у 2010 р. ці компанії контролювали 21 % ринку. [2, 3].

Якщо раніше в Україні переважно були об'єднання, що сформовані за територіальним принципом, які виробляли весь спектр молочної продукції – від продукції з незбираного молока до сирів та молочних консервів, то сьогодні відбувається формування нових структур, заснованих на принципі спеціалізації (наприклад, виробництво продукції з незбираного молока, твердих сирів). На нашу думку, у майбутньому українська молочна галузь розвивати-

меться шляхом утворення нових спеціалізованих об'єднань, відбуватиметься подальше поглинання невеликих заводів та формування інтегрованих об'єднань.

Висновки. Варто зазначити, що обсяг виробництва молока не забезпечує продуктової безпеки країни. Як свідчить світовий досвід, розвиток молочної галузі безпосередньо пов'язаний з виробництвом молока в крупних господарствах. В Україні на сучасному етапі спостерігається протилежна ситуація: зростає виробництво молока в дрібних господарствах, приватному секторі та зменшується кількість молока, що вироблено сільськогосподарськими підприємствами. Як наслідок, виникають проблеми з організацією приймання молока від господарств населення. В галузі молочної промисловості теж існує ряд проблем: нестача молочної сировини, переорієнтація на виробництво дешевої молокопродукції. Не дивлячись на труднощі, деякі молокопереробні підприємства запозичують світовий досвід, впроваджуючи нові технології, дотримуючись міжнародних стандартів якості.

Таким чином, розвиток молокопродуктового підкомплексу України можливий за умов створення інтегрованих структур, спеціалізацією яких є виробництво та переробки молока.

Література:

1. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Касторнов Н. Эффективность и конкурентоспособность молочного скотоводства / Н. Касторнов // Молочное и мясное скотоводство. – 2004. – № 7. – С. 2-4.
3. Скопенко Н.С. Сучасні тенденції розвитку молочної галузі України / Н.С. Скопенко // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2. – С. 110-114.
4. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції (практичний посібник) / за ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2000. – 556 с.

УДК 658.114:338.439.5:635:631.1.027

ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРА НА ОВОЧЕВОМУ РИНКУ ТА ЙОГО МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Боровик Т.В., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто основні передумови для формування кластерів в агропромисловому секторі України. Досліджуються напрямки підвищення ефективності маркетингового забезпечення діяльності підприємств на ринку овочів у результаті їх інтеграції у кластери.

In the article basic pre-conditions are considered for forming of clusters in the agroindustrial sector of Ukraine. Directions of increase of efficiency of the marketing providing of activity of enterprises are investigated at the market of vegetables as a result of their integration in clusters.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економіки проблема конкурентоспроможності національних економік набуває значимості, будучи одним із фундаторів економічної безпеки окремих підприємств, регіонів. Одним із чинників підвищення конкурентоспроможності є впровадження клас-